Sprawa C-643/23

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wniesienia:

26 października 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Tribunal da Relação de Lisboa (sąd apelacyny w Lizbonie, Portugalia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

z dnia 4 lipca 2023 r.

Strona wnosząca apelację:

Agenciart – Management Artístico, Sociedade Unipessoal, Lda.

Strona pozwana:

CT

Przedmiot postępowania głównego

Odwołanie rozpatrywane przez sąd apelacyjny w Lizbonie dotyczy rozgraniczenia zakresu postępowania nakazowego, tj. spełnienia (lub nie) obiektywnych i subiektywnych przesłanek, od których zależy to postępowanie – Pojęcia „transakcji handlowej” i „przedsiębiorstwa” zawarte, odpowiednio, w art. 2 pkt 1 i 3 dyrektywy 2011/7/UE – Działanie w charakterze jednostki w ramach samodzielnej działalności zawodowej i zorganizowanego wykonywania tej działalności

Przedmiot i podstawa prawna pytania prejudycjalnego

Wykładnia prawa Unii, w szczególności motywu 5 i art. 2 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (Dz.U. L 48, s. 1); art. 267 TFUE.

DOKUMENT ROBOCZY

Pytania prejudycjalne

Czy osobę fizyczną, która w sposób stały, za wynagrodzeniem i jako freelance wykonuje zawód aktorki, pomimo iż nie posiada zorganizowanego zespołu środków (ponieważ ogranicza się jedynie do wykonywania takiej działalności, nie posiadając właściwej infrastruktury, ani pracowników, ani jakiegokolwiek sprzętu lub wyposażenia przeznaczonych na potrzeby jej działalności zawodowej), należy zaklasyfikować jako „przedsiębiorstwo" w rozumieniu i dla celów przewidzianych w motywie 5 i w art. 2 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011?

Przytoczone przepisy prawa Unii

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych (zwana dalej „dyrektywę 2011/7/UE"), w szczególności motywy 5 i 10 oraz art. 2 pkt 1 i 3.

Przytoczone przepisy prawa krajowego

Decreto-Lei n.° 62/2013, de 10 de maio, que estabelece medidas contra os atrasos no pagamento de transações comerciais, e transpõe a Diretiva n.° 2011/7/UE, do Parlamento Europeu e do Conselho, de 16 de fevereiro de 2011 (dekret z mocą ustawy nr 62/2013 z dnia 10 maja 2013 r. ustanawiający środki zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych i dokonujący transpozycji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE z dnia 16 lutego 2011 r.), w szczególności art. 3 lit. b) i d).

„Artykuł 3

Definicje

Do celów niniejszego aktu prawnego zastosowanie mają następujące definicje:

[…]

b) „transakcja handlowa" oznacza transakcję między przedsiębiorstwami lub między przedsiębiorstwami a podmiotami publicznymi, które mają na celu dostawę towarów lub świadczenie usług za wynagrodzeniem;

[…]

d) „przedsiębiorstwo" oznacza każdy podmiot, inny niż podmiot publiczny, prowadzący samodzielną działalność gospodarczą lub zawodową, w tym osoby fizyczne;".

DOKUMENT ROBOCZY

Regime dos procedimentos para cumprimento de obrigações pecuniárias emergentes de contratos de valor não superior à alçada do tribunal de 1.ª Instância (Przepisy regulujące postępowanie w sprawie egzekucji zobowiązań pieniężnych wynikających z umów o wartości nieprzekraczającej właściwości sądu pierwszej instancji), (zwane dalej „RPCOPEC"), zatwierdzone przez Decreto-Lei n.° 269/98, 1 de setembro (dekret z mocą ustawy nr 269/98 z dnia 1 września 1998), w szczególności art. 7.

Krótkie przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania głównego

1 Strona wnosząca apelację jest spółką prawa handlowego, która prowadzi działalność w zakresie agencji artystycznej i zarządzania karierami artystycznymi aktorów, którymi zarządza. CT, pozwana, jest z zawodu aktorką i była zatrudniona przez powódkę do dnia 30 czerwca 2017 r.

2 W maju 2017 r. strona wnosząca apelację negocjowała z producentem telewizyjnym udział pozwanej w telenoweli, uzgadniając warunki jej zatrudnienia w zamian za prowizję za świadczone usługi agencyjne. Udział w telenoweli rozpoczął się w czerwcu 2017 r. i zakończył z końcem maja 2018 r.

3 Wnosząca apelację wystawiła fakturę nr 2019/1 dotyczącą tych usług, opatrzoną datą 17 lipca 2019 r., na kwotę 19 188 euro, której pozwana jeszcze nie zapłaciła. Wnosząca apelację twierdzi, że jest uprawniona do prowizji niezależnie od faktu, że umowa agencyjna zakończyła się w dniu 30 czerwca 2017 r., ponieważ umowa ta była przez nią promowana, negocjowana i zawarta przed zakończeniem stosunku agencyjnego.

4 Wnosząca apelację wszczęła przed Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (sądem rejonowym w Lizbonie, Portugalia) postępowanie egzekucyjne o zapłatę określonej kwoty przeciwko pozwanej.

5 Jako tytuł wykonawczy przedstawiła nakaz z klauzulą wykonalności, sporządzony w ramach postępowania nakazowego, które toczyło się w Balcão Nacional das Injunções (krajowym urzędzie ds. nakazów zapłaty). Postępowanie zostało wszczęte w dniu 24 października 2019 r., a tytuł egzekucyjny został wydany w dniu 23 stycznia 2020 r.

6 Wnosząca apelację wskazała jako kwotę podlegającą egzekucji wartość 19 188 EUR ujętą na fakturze nr 2019/1 wraz z odsetkami za zwłokę. Wniosek o wydanie nakazu dotyczy umowy dostawy towarów lub świadczenia usług z dnia 1 czerwca 2017 r., obowiązującej od dnia 1 czerwca 2017 r. do dnia 31 maja 2018 r.

7 Pozwana wniosła powództwo przeciwegzekucyjne, zarzucając brak lub nieważność zawiadomienia w postępowaniu nakazowym, błąd co do formy

DOKUMENT ROBOCZY

postępowania, brak legitymacji biernej w ramach postępowania egzekucyjnego i przedawnienie egzekwowanej wierzytelności.

8 Sąd uwzględnił powództwo przeciwegzekucyjne i w konsekwencji nakazał umorzenie egzekucji.

9 Wnosząca apelację wniosła następnie apelację do Tribunal da Relação de Lisboa (sądu apelacyjnego w Lizbonie, Portugalia), będącego sądem odsyłającym.

Główne argumenty stron w postępowaniu głównym

Stanowisko wnoszącej apelację

10 Wnosząca apelację uważa, że stosunek agencyjny nawiązany między stronami na podstawie umowy agencyjnej stanowi transakcję handlową zgodnie z pojęciem zawartym w art. 3 lit. b) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013.

11 Usługi świadczone przez wnoszącą apelację są związane z zawodem pozwanej, która jest aktorką, i mają na celu realizację działalności zawodowej tej ostatniej, w związku z czym nie można jej traktować jako konsumenta, co ma znaczenie w świetle postanowień art. 2 ust. 2 lit. a) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013, który wyłącza ze swego zakresu stosowania umowy zawierane z konsumentami.

12 Co więcej, właśnie dlatego, że pozwana jest aktorką z zawodu, prowadzącą działalność na własny rachunek, i to w tym charakterze występowała w przedmiotowej umowie agencyjnej, należy ją objąć pojęciem „przedsiębiorstwa” z art. 3 lit. d) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013.

13 Wynika z tego, że skorzystanie przez skarżącą z postępowania nakazowego spełnia obiektywne i subiektywne wymogi wymagane przez prawo i jest właściwym środkiem proceduralnym, aby zobowiązać pozwanego do wykonania zaległego zobowiązania, z czego wynika, że tytuł wykonawczy jest ważny.

14 W związku z powyższym apelacja powinna zostać uwzględniona, a wyrok uchylony i sprawa przekazana sądowi niższej instancji do ponownego rozpoznania.

Stanowisko pozwanej

15 Pozwana uważa, że sąd pierwszej instancji słusznie uznał, że posłużenie się postępowaniem nakazowym w celu sądowego żądania zapłaty dochodzonej kwoty jest niedopuszczalne, ponieważ umowa, z której wynika obowiązek zapłaty takiej kwoty, nie mieści się w pojęciu transakcji handlowej. Aby można było mówić o transakcji handlowej, prawo wymaga, aby spółki lub przedsiębiorstwa i podmioty publiczne występowały jako strony, co w oczywisty sposób nie ma miejsca w niniejszej sprawie, ponieważ nie ma mowy o nawiązaniu relacji między

DOKUMENT ROBOCZY

spółkami lub przedsiębiorstwami a podmiotami publicznymi lub kimkolwiek zajmującym się handlem, ponieważ pozwana jest z zawodu aktorką.

16 Pozwana powołuje się w swojej obronie na wyrok Trybunału z dnia 15 grudnia 2016 r., Nemec, C-256/15 (ECLI:EU:C:2016:954), dotyczący wykładni pojęć transakcji handlowej i przedsiębiorstwa w rozumieniu dyrektywy 2000/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r., w którym Trybunał stwierdził, że nie wystarczy, aby dana osoba zawarła transakcję, aby pojęcie przedsiębiorstwa zostało spełnione i aby transakcja ta została zakwalifikowana jako handlowa. Ponadto konieczne jest, aby: i) osoba ta działała jako organizacja w ramach takiej działalności lub w ramach swojej niezależnej działalności zawodowej, co oznacza, że wspomniana osoba, niezależnie od formy prawnej i statusu prawnego w prawie krajowym, musi prowadzić działalność gospodarczą w sposób zorganizowany i stały, a zatem działalność ta nie może ograniczać się do okazjonalnego i jednorazowego działania, a odnośna transakcja musi wpisywać się w ramy tejże działalności.

17 Rzekoma umowa agencyjna, o której mowa, nie była umową między przedsiębiorstwami, a zatem nie może być uznana za transakcję handlową. Nie można wywodzić, że pozwana, która z zawodu jest aktorką, podpisując taką umowę wykonuje stałą i zorganizowaną działalność gospodarczą i działa w sferze handlowej w ramach wykonywania niezależnej działalności zawodowej.

18 Dokonana przez pozwaną kwalifikacja tej umowy jako umowy „dystrybucji handlowej” nie ma znaczenia dla kwalifikacji prawnej jej stron.

19 Pozwana jest aktorką i wykonującą wolny zawód, świadczącą usługi intelektualne na podstawie szczególnych kwalifikacji zawodowych, usługi świadczone osobiście i oparte na stosunku zaufania, a zatem nie mieści się w pojęciu przedsiębiorcy.

20 Z kolei w ramach postępowania nakazowego pozwana podnosi, że wnosząca apelację nie udowodnił skierowania wezwania do zapłaty, z którego to względu należy uznać za nieuwodnioną okoliczność otrzymania przez pozwaną faktury nt 2019/1. Ponadto pozwana powołuje się na brak lub nieważność doręczenia dla celów wniesienia sprzeciwu w postępowaniu nakazowym, co powoduje nieważność dokonanych czynności. Mając na uwadze, że nie doszło do doręczenia pozwanej, sprawa powinna toczyć w ramach postępowania szczególnego w sprawie powództwa deklaratoryjnego i nie powinno się nadawać nakazowi klauzuli wykonalności.

21 Pozwana twierdzi również, że nie doszło do zawarcia umowy agencyjnej między pozwaną a wnoszącą apelację, lecz między wnoszącą apelację a spółką CT Unipessoal, Lda. W związku z powyższym pozwana nie ma legitymacji biernej do występowania w niniejszym postępowaniu w charakterze podmiotu, wobec którego kierowana jest egzekucja.

DOKUMENT ROBOCZY

22 Ponadto roszczenia z tytułu świadczenia usług agencyjnych przedawniają się w terminie dwóch lat. W chwili złożenia przez skarżącą wniosku o wydanie nakazu jej roszczenie o rzekomą prowizję już dawno wygasło.

23 Pozwana twierdzi również, po pierwsze, że umowa między pozwaną a wnoszącą apelację zakończyła się na długo przed zakończeniem umowy produkcyjnej zawartej z producentem filmowym, a po drugie, że umowa zawarta z producentem filmowym nie obejmowała interwencji wnoszącej apelację i że to nie wnosząca apelację ją promowała, ponieważ to pozwana samodzielnie negocjowała warunki tej umowy. Z tych powodów wnoszącej apelację nie należy się prowizja.

24 W ten sposób, pomimo że sąd apelacyjny nie rozpoznał należycie ww. okoliczności, nie miało to wpływu na rozstrzygnięcie w sprawie. W związku z tym zaskarżony wyrok nie jest obarczony błędną wykładnią art. 3 lit. b) i d) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013, a tym samym musi zostać utrzymany w mocy w całości.

Zwięzłe przedstawienie uzasadnienia odesłania prejudycjalnego

25 Sąd odsyłający analizuje kwestię, czy doszło do błędu co do trybu postępowania.

26 Zgodnie z prawem podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, który określa cel i granice egzekucji, a nieistnienie lub niewykonalność tytułu stanowi podstawę do sprzeciwienia się egzekucji. Zatem w każdym przypadku, gdy egzekwowany obowiązek nie jest należycie objęty tytułem wykonawczym lub przekracza jego granice, mamy do czynienia z brakiem tytułu wykonawczego. W związku z tym brak tytułu wykonawczego bezwzględnie prowadzi do umorzenia egzekucji.

27 W przedmiotowej sprawie sąd pierwszej instancji orzekł, że dany nakaz zapłaty nie stanowił tytułu egzekucyjnego, ponieważ kwota faktury załączonej do postępowania egzekucyjnego przekraczała 15 000 EUR, a skoro pozwana nie była spółką handlową, wnosząca apelację nie mógł jej pozwać w wyżej wymienionym trybie.

28 Artykuł 10 dekretu z mocą ustawy nr 62/2013 przyznaje wierzycielowi transakcji handlowej nieobejmującej konsumentów prawo do złożenia wniosku o wydanie nakazu niezależnie od kwoty roszczenia, tj. nawet jeśli kwota roszczenia przekracza 15 000 EUR, co stanowi limit w ogólnym systemie nakazów (zgodnie z art. 7 RPCOPEC).

29 Tym samym, w świetle przepisów art. 2 lit. l) i art. 2 lit. a) oraz art. 3 lit. b) dekretu z mocą ustawy 62/2013, w grę wchodzą roszczenia wynikające z transakcji handlowych, których stroną nie jest konsument.

30 Sąd odsyłający analizuje dalej obiektywne i subiektywne przesłanki postępowania nakazowego.

DOKUMENT ROBOCZY

31 W zakresie przesłanek obiektywnych istotne są pojęcia *zobowiązania pieniężnego wynikającego z umowy* (art. 1 dekretu z mocą ustawy nr 269/98) oraz *transakcji handlowej* [art. 3 lit. b) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013]. W odniesieniu do przesłanek subiektywnych istotne są pojęcia *konsumenta* [art. 2 ust. 2 lit. a) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013], *podmiotu publicznego* [art. 3 lit. c) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013] oraz *przedsiębiorstwa* [art. 3 lit. d) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013].

32 W niniejszej sprawie nakaz zapłaty, któremu nadano klauzulę wykonalności, dotyczył zapłaty faktury za usługi świadczone na podstawie umowy agencyjnej, którą wnosząca apelację, jako agent, rzekomo świadczyła na rzecz pozwanej w kontekście działalności tej ostatniej jako zawodowej aktorki.

33 Wynika z tego, że obiektywne założenia umowy jako źródła roszczenia oraz jej pieniężnego charakteru w ścisłym znaczeniu, tj. jako zobowiązania do zapłaty kwoty pieniężnej, zostały spełnione. Strony nie kwestionują tych kwestii.

34 Spór koncentruje się wokół kwestii, czy należy uznać, że zostały spełnione obiektywna przesłanka transakcji handlowej i subiektywna przesłanka statusu przedsiębiorstwa, określone odpowiednio w art. 3 lit. b) i d) dekretu z mocą ustawy nr 62/2013.

35 Sąd odsyłający wskazuje, że przepisy te transponowały do prawa krajowego dyrektywę 2011/7/UE, która zastąpiła i uchyliła dyrektywę 2000/35/WE regulującą tę samą dziedzinę.

36 Artykuł 3 lit. b) dekretu z mocą ustawy 62/2013 kwalifikuje transakcję handlową jako transakcję, w której uczestniczą przedsiębiorstwa i której przedmiotem jest dostawa towarów lub świadczenie usług za wynagrodzeniem (w pieniądzu).

37 Istotna jest zatem analiza struktury umowy zawartej między stronami. Oceniając właściwą formę postępowania, należy wziąć pod uwagę roszczenie i podstawę roszczenia w sposób, w jaki wynikają one z wniosku o wydanie nakazu, z czego jasno wynika, że wnosząca apelację twierdzi, że świadczyła na rzecz pozwanej „usługi agencyjne”.

38 Umowa agencyjna została regulowana dekretem z mocą ustawy nr 178/86 z dnia 3 lipca 1986 r., który definiuje ją jako umowę, na mocy której jedna ze stron zobowiązuje się do promowania zawierania umów w imieniu drugiej, w zamian za wynagrodzenie.

39 Z jednej strony doktryna zakwalifikowała umowę agencyjną jako umowę handlową. Z drugiej strony, orzecznictwo nie odpowiedziało jednogłośnie na pytanie, czy umowa usług agencyjnych w karierze artystów powinna zostać zakwalifikowana jako umowa agencyjna.

40 Jeżeli umowa agencyjna jest formą umowy zlecenia handlowego, to nie ulega wątpliwości, że działalność prowadzona przez wnoszącą apelację kwalifikuje się

DOKUMENT ROBOCZY

jako świadczenie usług. Tym samym istnienie obiektywnego aspektu pojęcia transakcji handlowej zostało zweryfikowane.

41 Sąd odsyłający doszedł do wniosku, że w niniejszej sprawie zostały spełnione obiektywne przesłanki zastosowania postępowania nakazowego w jego aspekcie handlowym.

42 W odniesieniu do subiektywnej przesłanki posiadania statusu przedsiębiorstwa sąd odsyłający stwierdza, że umowa agencyjna, która doprowadziła do świadczenia usług, o których mowa w fakturze dołączonej do wniosku o wydanie nakazu, została podpisana między wnoszącą apelację, która jest spółką handlową, a pozwaną, osobą fizyczną.

43 Konieczne jest zatem ustalenie, czy oba te podmioty mieszczą się w prawnym pojęciu przedsiębiorstwa, tj. każdej jednostki prowadzącej samodzielną działalność gospodarczą lub zawodową, nawet jeśli jest ona prowadzona przez osobę fizyczną (art. 2 pkt 3 dyrektywy 2011/7/UE).

44 Nie ulega wątpliwości, że wnosząca apelację należy do tej kategorii. Spór powstaje w odniesieniu do pozwanej.

45 Ponieważ wnosząca apelację twierdziła we wniosku o wydanie nakazu, że pozwana jest zawodową aktorką, a usługi agencyjne będące przedmiotem zawartej umowy mają na celu promowanie jej kariery, należy wziąć pod uwagę pojęcie działalności w jej aspekcie zawodowym, wykonywanej przez osobę fizyczną.

46 Motyw 10 dyrektywy 2011/7/UE, który wyraźnie stanowi, że „niniejsza dyrektywa obejmuje wolne zawody”, sugeruje, że wolne zawody są objęte szerokim pojęciem przedsiębiorstwa.

47 Skoro w pozwie podniesiono, że pozwana jest z zawodu aktorką, a zawarta przez nią z powódką [obecnie wnoszącą apelację] umowa agencyjna koncentruje się na promowaniu jej działalności zawodowej, jako wolnego zawodu, to *prima facie* wskazywałoby to na kwalifikację pozwanej jako przedsiębiorstwa.

48 Sąd odsyłający powołuje się na wyrok w sprawie Nemec, na który powołuje się wnosząca apelację, w którym stwierdza, że wyjaśnienie pojęcia stałości, na które powołuje się Trybunał Sprawiedliwości, nie budzi większych wątpliwości, ponieważ zawodowe wykonywanie określonej działalności, w sposób regularny i ciągły, nie przestanie być za takie uznawane. Wątpliwość dotyczy tego, co należy rozumieć przez działanie w *charakterze jednostki* oraz przez *zorganizowane wykonywanie* tej działalności. Wyrok w sprawie Nemec dotyczy praktyki zawodowej rzemieślnika posiadającego licencję rzemieślnika prowadzącego działalność na własny rachunek. Prowadzenie takiej działalności zakładałoby, że rzemieślnik ów posiada zorganizowany zespół środków produkcji.

49 Wątpliwości te pozostają aktualne na gruncie dyrektywy 2011/7/UE, ponieważ definicje pojęć *transakcji handlowej* i *przedsiębiorstwa* zawarte w tej dyrektywie

DOKUMENT ROBOCZY

są identyczne z definicjami zawartymi w dyrektywie 2000/35/WE, która legła u podstaw wyroku w sprawie Nemec.

50 Różnice między stanem faktycznym omówionym w wyroku w sprawie Nemec a stanem faktycznym w niniejszej sprawie nie pozwalają na jednoznaczną transpozycję wniosków wyciągniętych przez Trybunał Sprawiedliwości. Ponadto sąd odsyłający nie znalazł żadnego innego wyroku Trybunału Sprawiedliwości, w którym wypowiedziałby się on na temat wykładni wspomnianych przepisów.

51 Pozostaje zatem uzasadniona wątpliwość co do wykładni motywów 5 i 10 oraz art. 2 pkt 1 i 3 dyrektywy 2011/7/UE, która to wykładnia odgrywa kluczową rolę dla rozstrzygnięcia sporu w niniejszej sprawie.

52 W związku z tym sąd odsyłający postanawia zawiesić postępowanie i skierować pytanie prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości na podstawie art. 267 TFUE.

DOKUMENT ROBOCZY